

رویدادنگاری تاریخ هیتی

نویسنده: ترپور برایس*

مترجم: یزدان صفایی

یادداشت: تمام تاریخ‌ها تقریبی و مربوط به پیش از میلاد هستند.

اوایل قرن هفدهم پیش از میلاد: بنیادگذاری پادشاهی کهن هیتی

از ۱۶۵۰ تا ۱۶۱۶ یزدان ۲۰ پیش از میلاد: هاتوسیلی یکم Hattusili I، شهر هاتوشا را پایتخت دولت می‌کند و بخش‌های بیشتری از آناتولی را فتح می‌کند و در شمال سوریه، اردو می‌زند و از فرات عبور می‌کند.

از ۱۶۲۰ تا ۱۵۹۰ پیش از میلاد: مورسیلی یکم Mursili I جانشین پدر بزرگ‌اش هاتوسیلی می‌شود و «حلب» Aleppo در سوریه (در غرب رودخانه فرات) و بابل در میان‌رودان را فتح می‌کند.

از ۱۵۹۰ تا ۱۵۲۵ پیش از میلاد: مورسیلی ترور می‌شود. در این دوره، پادشاهی هیتی به واسطه‌ی جانشینی‌های مبارزه‌جویانه ضعیف می‌شود. نیروهای دشمن به سرزمین هیتی حمله می‌کنند.

از ۱۵۲۵ تا ۱۵۰۰ پیش از میلاد: تلپینو telipinu تخت را تصرف و سلطنت را تثبیت می‌کند و سرزمین‌های از دست‌رفته‌ی هیتی‌ها را پس می‌گیرد.

از ۱۵۰۰ تا ۱۴۰۰ پیش از میلاد: ویژگی‌های این دوره، ضعف و اختلاف در پادشاهی پس از موفقیت کم‌اثر حاکمان و پدیدار شدن پادشاهی میتانی در شمال میان‌رودان و سوریه است.

از ۱۴۰۰ تا ۱۳۵۰ پیش از میلاد: بنیادگذاری پادشاهی جدید هیتی. هاتی Hatti به واسطه‌ی اردوگاه‌های نظامی‌اش در آناتولی و سوریه، به عنوان یک قدرت بین‌المللی تجدید نیرو می‌کند. دشمنی بزرگ به سرزمین‌اش حمله می‌کند و تقریباً پادشاهی را نابود می‌کند. هاتوشا غارت و متروک می‌شود.

از ۱۳۵۰ تا ۱۲۲۲ پیش از میلاد: پادشاه توده‌الیا سوم Tudhaliya III و پسرش سوپیلولیوما پادشاهی را پس می‌گیرند. سوپیلولیوما پادشاه می‌شود و اردوگاه‌های نظامی را در سوریه و میان‌رودان رهبری می‌کند. او پادشاهی میتانی را نابود می‌کند.

سویلولیوما یکم. (Bryce 2007: 7)

از ۱۳۲۲ تا ۱۲۹۵ پیش از میلاد: سویلولیوما و پسرش و آرنوواندا arnuwanda جانشین، از طاعون می‌میرند. برادر آرنوواندا، مورسیلی دوم شاه می‌شود و قدرت‌اش را در سراسر پادشاهی، ایجاد می‌کند. آشور یک قدرت بزرگ در میان‌رودان می‌شود.

از ۱۲۹۵ تا ۱۲۷۲ پیش از میلاد: موواتالی دوم II Muwattalli جانشین پدرش مورسیلی می‌شود و پایتخت هیتی‌ها را به «تارھونتاشا» Tarhuntassa در آناتولی جنوبی منتقل می‌کند. در ۱۲۷۴ پیش از میلاد، او با رامسس دوم Ramesses II در نبرد «کادش» می‌جنگد. جنگ بی‌نتیجه به پایان می‌رسد اما هیتی‌ها، مصری‌ها را به سمت جنوب دنبال می‌کنند و قلمرو شمالی سوریه را در دمشق اشغال می‌کنند.

از ۱۲۷۲ تا ۱۲۳۷ پیش از میلاد: اورحی‌تسوب Urhi-Teshub جانشین پدرش موواتالی می‌شود و هاتوشا را به عنوان پایتخت بازسازی می‌کند. او توسط عمویش هاتوسیلی Hattusili در یک جنگ درون شهری، سرنگون می‌شود. هاتوسیلی سوم شاه می‌شود و پیمانی با رامسس در ۱۲۶۹ پیش میلاد منعقد می‌کند.

از ۱۲۳۷ تا ۱۲۰۹ پیش از میلاد: پادشاهی در این دوره رو به افول است. در زمان پسر هاتوسیلی و جانشین توده‌الیا چهارم، هیتی‌ها از آشوری‌ها در جنگی در شمال میان‌رودان شکست می‌خورند.

از ۱۲۰۹ تا اوایل قرن دوازدهم پیش از میلاد: در زمان دو پادشاه آخر این دوره، پادشاهی روند افول را تا سقوط نهایی‌اش طی می‌کند. هنوز تحت فرمان آخرین پادشاه، سویلولیوما دوم، هیتی‌ها در تاریخشان، درگیر جنگ دریایی در سواحل قبرس می‌شوند و پیروز می‌شوند.

سقوط هاتی‌ها ناشی از چند عامل است از جمله: حملات دسته‌های غارتگران و قبیله‌های غارتگر شمالی. تحولات درونی و قطعی طولانی مدت

*ترجمه شده از: